

ресурсах і економічних відносинах: Тези міжнародної науково-практичної конференції. Інститут кормів. Вінниця, 1995. С. 165-166.

6. Сохнич А.Я., Дмитрук М.І. Грошова оцінка земель населених пунктів. Львів: НВФ “Українські технології”. 1999. 30 с.

7. Сохнич А.Я. Проблеми використання і охорони земель в умовах ринкової економіки. Львів: “Українські технології”. 2002. 252 с.

8. Третяк А.М. Управління земельними ресурсами та реєстрація землі в Україні. К. 1998. 220 с.

УДК 379.514

Бекетова О.В. – студентка спеціальності 101 “Екологія” ступеня вищої освіти “Магістр” КЗВО “Вінницька академія безперервної освіти”.

Науковий керівник: **Серебряков В.В.** – доктор біологічних наук, професор, професор кафедри екології, природничих та математичних наук КЗВО “Вінницька академія безперервної освіти”.

АНАЛІЗ РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗЕМЕЛЬ ДП “КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЛІСГОСП” (ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСТЬ)

У статті нами були охарактеризовані та розраховані показники рекреаційного потенціалу (рекреаційна стійкість, рекреаційна дигресія, естетична оцінка, пішохідна доступність, рекреаційна оцінка) за власною методикою у розрізі лісництв ДП «Кременчуцький лісгосп». Кременчуцьке лісництво має найбільшу кількість балів рекреаційного потенціалу, а найменша кількість на території Градизького лісництва. Практичне значення роботи полягає в тому, що нами детально проаналізовано та систематизовано дані про рекреаційну цінність земель лісового фонду. Результати дослідження можуть бути використані у подальших проєктах лісовпорядкування.

Ключові слова: рекреаційний потенціал, лісові землі, дигресія, естетична оцінка.

In the article we have characterized and calculated indicators of recreational potential (recreational stability, recreational digression, aesthetic assessment, pedestrian accessibility, recreational assessment) according to our own methods in terms of forestry SE "Kremenchug Forestry". Kremenchug forestry has the highest number of points of recreational potential, and the lowest number in the territory of Hradiz forestry. The practical significance of the work is that we have analyzed in detail and systematized data on the recreational value of forest lands. The results of the study can be used in further forest management projects.

Key words: recreational potential, forest lands, digression, aesthetic evaluation

Постановка проблеми. В останні роки спостерігається підвищений інтерес вчених і фахівців-практиків до проблем раціонального використання наявного рекреаційного потенціалу. Вагомий внесок у теорію дослідження рекреаційної сфери та визначення соціально-економічної ефективності використання рекреаційного потенціалу, зробили відомі вчені: В.Д. Безносюк, О.О. Бейдик, М.П. Бутко, Ю.П. Гуменюк, І.В. Давиденко, В.Ф. Кифяк, В.І. Куценко, О.О. Любіцева, О.С. Молнар, В.І. Мацола, І.В. Смаль, О.В. Стецюк, Л.М. Черчик, В.В. Шмагіна, О.І. Шаблій, Е.В. Щепанський, Н.В. Фоменко та інші [1].

Дослідження ролі рекреаційного потенціалу у відновленні та забезпеченні умов для ефективного розвитку людського капіталу передбачає, перш за все, уточнення цього поняття. В економічній літературі поняття “потенціал” часто ототожнюється з поняттям “ресурс”, що виключає коректне використання цих термінів. “Потенціал” і “ресурси” є самостійними поняттями і мають різницю. Ресурси є основними елементами потенціалу, а потенціал – це здатність економічного суб’єкта раціонально використовувати наявні природні ресурси [2].

Крім того, потенціал – це сукупність наявних факторів виробництва, інтелекту, виробничих резервів та можливостей, здатних забезпечити випуск високоякісних товарів та послуг, необхідних для задоволення всебічного попиту широких верств населення. У той же час потенціал – це не тільки кількість ресурсів, але й можливості, що містяться в них, які забезпечують необхідні умови розвитку системи в певній галузі [3].

Автори словника-довідника “Екологія. Охорона природи” розглядають рекреаційний потенціал, як один з показників природного потенціалу, “тобто ступінь здатності природного середовища (території) чинити на людину позитивний фізичний, психологічний та соціально-психологічний вплив, пов’язаний з відпочинком” [4].

Матеріали й методи досліджень. Для розкриття сутності статті широко використовувались загальнонаукові та специфічні методи, такі як інформаційні дослідження, порівняння, аналіз, розрахунково-аналітичні, графічні методи, класифікація даних з метою їх систематизації.

Об’єкт дослідження – лісові екосистеми ДП “Кременчуцький лісгосп” (Градиське, Крюківське, Кременчуцьке, Дмитрівське, Салівське лісництва).

Методи дослідження – теоретичні: збір і опис фактів, аналіз (порівняння, співставлення, класифікація, впорядкування, систематизація), синтез.

Результати досліджень. Відповідно до лісорослинного районування територія ДП “Кременчуцьке лісове господарство” відноситься до рівнинних лісів південної частини Лівобережного Лісостепу.

Клімат є одним найважливіших факторів ґрунтоутворення і створення лісорослинних умов. На Полтавщині він м’який, помірно-континентальний з нестійким зволоженням, холодною зимою і спекотним, а іноді, сухим літом, характерним для Південного Лісостепу.

Загальний рельєф де розміщений ДП “Кременчуцький лісгосп” являє собою горбисту рівнину, розчленовану долинами р. Дніпро і її притоками р. Сула і р. Псел.

ДП “Кременчуцьке лісове господарство” розташоване в південній частині Полтавської області на території Кременчуцького району та міст Кременчук і Горішні плавні. Лісистість зони діяльності лісового господарства складає 6%.

Ліси на території підприємства розташовані нерівномірно і мозаїчно уздовж річок Дніпро, Псел, Сула і Ворскла.

Лісові землі становлять – 31016,7 га (88,1%), з них більшу частину становлять лісові ділянки, що вкриті лісовою рослинністю – 27126,5 га (77%) (рис. 1).

Територія ДП «Кременчуцьке лісове господарство» в організаційно-господарському відношенні лісовпорядкуванням розділена на наступні господарські частини (табл. 1):

ліси природоохоронного призначення з особливим режимом користування на рівнині – 5504,1 га (18%);

ліси природоохоронного призначення з обмеженим режимом користування на рівнині – 5200,2 га (17%);

рекреаційно-оздоровчі ліси з особливим режимом користування на рівнині – 3633,0 га (12%);

рекреаційно-оздоровчі ліси з обмеженим режимом користування на рівнині – 11248,2 га (36 %);

захисні ліси з особливим режимом користування на рівнині – 1087,2 га (3%);

захисні ліси з обмеженим режимом користування на рівнині – 4344,0 га (14%).

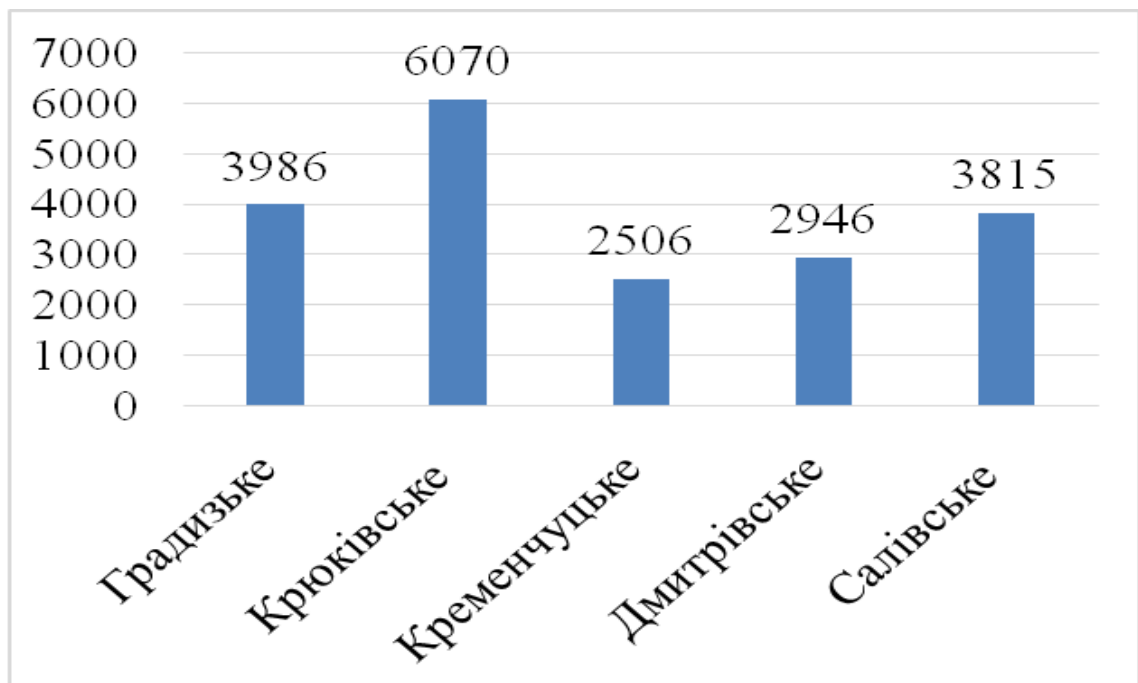

Рис.1. Розподіл за лісництвами (га)

Для встановлення рекреаційного потенціалу лісових земель використанні матеріали лісовпорядкування ДП «Кременчуцький лісгосп» за показниками: ступінь рекреаційної стійкості, стадія рекреаційної дигресії, клас естетичної оцінки, клас пішохідної доступності, клас рекреаційної оцінки. Оцінки

перетворюємо в бали і сумуємо бали та отримуємо суму балів рекреаційного потенціалу території.

1) Стійкість – це здатність протистояти дії сил, що намагаються вивести територіальну систему зі стану рівноваги. Класи стійкості:

1 – насадження цілком здорові, доброго росту, бал – 5;

2 – насадження зі сповільненим ростом, пухкою будовою крони у частини дерев, блідо-зеленим забарвленням листя, бал – 4;

3 – насадження з різко послабленим ростом, бал – 3;

4 – насадження майже припинили ріст, бал – 2;

5 – насадження припинили ріст, бал – 1.

Сума балів рекреаційної стійкості лісництв становить 3665 із них: Кременчуцьке – 1726, Крюківське – 1140, Салівське – 622, Градизьке – 58, Дмитрівське – 119. Найбільша сума балів має Кременчуцьке лісництво 47 %, найменше балів Градизьке лісництво – 2 % від загальної кількості балів.

2) Виділяються 5 стадій рекреаційної дигресії корінних ландшафтів: непорушені, малопорушені, умовно порушені, сильно порушені, деградовані. За кожен етап присвоюється бал.

Таблиця 1

Розподіл площі ДП “Кременчуцький лісгосп”

Землі лісгосподарського призначення		Площа		
		га	%	
1. Площа земель лісового фонду постійного користування		35223,0	100	
2. Лісові землі – усього		31016,7	88,1	
2.1. Лісові ділянки вкриті лісовою рослинністю		27126,5	77	
– з них лісові культури		16964,7	48,1	
2.2. Лісові ділянки не вкриті лісовою рослинністю – усього		3890,2	11,0	
Зокрема:	незімкнуті лісові культури	1011,2	2,9	
	лісові плантації та розсадники	77,2	0,2	
	рідколісся	12,8	–	
	згарища, загиблі насадження	19,7	–	
	зруби	214,7	0,6	
	галявини, пустирі	2233,8	6,4	
	лісові шляхи, просіки протипожежні розриви	320,8	0,9	
3. Нелісові землі – усього		4206,3	11,9	
Зокрема розміщені на них:	3.1. Сільськогосподарські угіддя, разом		16,3	–
	Зокрема:	рілля	12,6	–
		сінокоси	3	–
		багаторічні насадження	0,7	–
	3.2. Води		858,5	2,4
	3.3. Болота		1633,6	4,7
	3.4. Садиби, споруди		111,6	0,3
	3.5. Траси		155,2	0,4
	3.6. Піски		122,1	0,3
3.7. Інші не лісові землі		1309,0	3,8	

1 стадія дигресії – характеризується непорушеною, пружною під ногами підстилкою, бал – 5;

2 стадія – присутні стежинки, які займають ще не більше 5% площі, починається витоптування підстилки, бал – 4;

3 – протоптані ділянки займають до 10-15% всієї площі, бал – 3;

4 – на полянах повністю зруйнована підстилка, відбувається ущільнення ґрунту, затоптані ділянки займають 15-20% площі, бал – 2;

5 – затоптана площа збільшується до 60-100% території, бал – 1.

Сума балів рекреаційної дигресії лісництв становить 1208 із них: Кременчуцьке – 543, Крюківське – 382, Салівське – 192, Градизьке – 36, Дмитрівське – 55. Найбільша сума балів має Кременчуцьке лісництво 45%, найменше балів Градизьке лісництво – 3 % від загальної кількості балів.

3) Класи естетичної оцінки.

1 клас – насадження на підвищених, добре дренованих місцях, свіжих і родючих ґрунтах I-II класу бонітетів, чисті і змішані за складом, з високими декоративними якостями, ділянки з поодинокими деревами і чагарниками, бал – 3;

2 клас – насадження розміщені на погано дренованих свіжих і вологих середніх за родючістю ґрунтах з деревостанами III-IV класу бонітетів, перестиглі насадження усіх порід і типів лісу, бал – 2;

3 клас – насадження, розміщені на пониженнях рельєфу, заболочених місцях з поганим дренажем, вологими та мокрими, сильно опідзоленими часто торф'яними ґрунтами, з деревостанами I-V класів бонітетів, насадження в стані розпаду, бал – 1.

Сума балів за класами естетичної оцінки лісництв становить 4969 із них: Кременчуцьке – 2605, Крюківське – 1289, Салівське – 839, Градизьке – 94, Дмитрівське – 142. Найбільша сума балів має Кременчуцьке лісництво 52 %, найменше балів Градизьке лісництво – 2 % від загальної кількості балів.

4) Клас пішохідної доступності. Пішохідна доступність – це показник, що виражає дійсну відстань, подолану пішки від житла до об'єкту озеленення. Вважається, що межу пішохідної доступності складає 1,5-2 км.

Сума балів за класами пішохідної доступності лісництв становить 3142 із них: Кременчуцьке – 1332, Крюківське – 1048, Салівське – 568, Градизьке – 68, Дмитрівське – 126. Найбільша сума балів має Кременчуцьке лісництво 43 %, найменше балів Градизьке лісництво – 2 % від загальної кількості балів.

5) Клас рекреаційної оцінки. Рекреаційна оцінка може бути: висока, середня, низька.

Висока – ділянка має найкращі показники по стану деревної чагарникової рослинності і інших елементів. Можливе використання для відпочинку без додаткових заходів. Пересування зручне у всіх напрямках. Бал – 3.

Середня – ділянка має хороші показники. Окремі компоненти вимагають проведення невідкладних заходів із поліпшення умов відпочинку, пересування обмежене на деяких напрямках. Бал – 2.

Низька – ділянка має більше поганих показників, ніж хороших. Вимагається проведення відновлювальних заходів, значних капітальних витрат для організації відпочинку, пересування затруднене у всіх напрямках. Бал – 1.

Сума балів за класами рекреаційної оцінки лісництв становить 2406 із них: Кременчуцьке – 1154, Крюківське – 767, Салівське – 347, Градизьке – 41, Дмитрівське – 97. Найбільша сума балів має Кременчуцьке лісництво 48%, найменше балів Градизьке лісництво – 2 % від загальної кількості балів.

Найбільша і найменша кількість балів рекреаційного потенціалу у лісництвах: Градизьке 13-й квартал має найбільшу сума балів – 174, а найменшу має 29-й квартал – 14 балів; Крюківське – 19-й квартал має найбільшу сума балів – 610, а найменшу має 89-й квартал – 10 балів; Кременчуцьке – 25-й квартал має найбільшу суму балів – 640, а найменшу має 26-й квартал – 50 балів; Дмитрівське лісництво – 23-й квартал має найбільшу суму балів – 197, а найменшу має 31-й квартал – 22 бали; Салівське – 9-й квартал має найбільшу суму балів – 381, а найменшу має 11-й квартал – 60.

Після проведеного аналізу рекреаційного потенціалу земель нами отримані дані, які свідчать, що найвищий рекреаційний потенціал за усіма показниками, тобто (естетична оцінка, пішохідна доступність, стійкість, дигресія та рекреаційна оцінка) займає 1 місце – Кременчуцьке лісництво, 2 місце – Крюківське лісництво, 3 місце – Салівське лісництво, 4 місце – Комсомольське лісництво, 5 місце Градизьке лісництво (рис. 2).

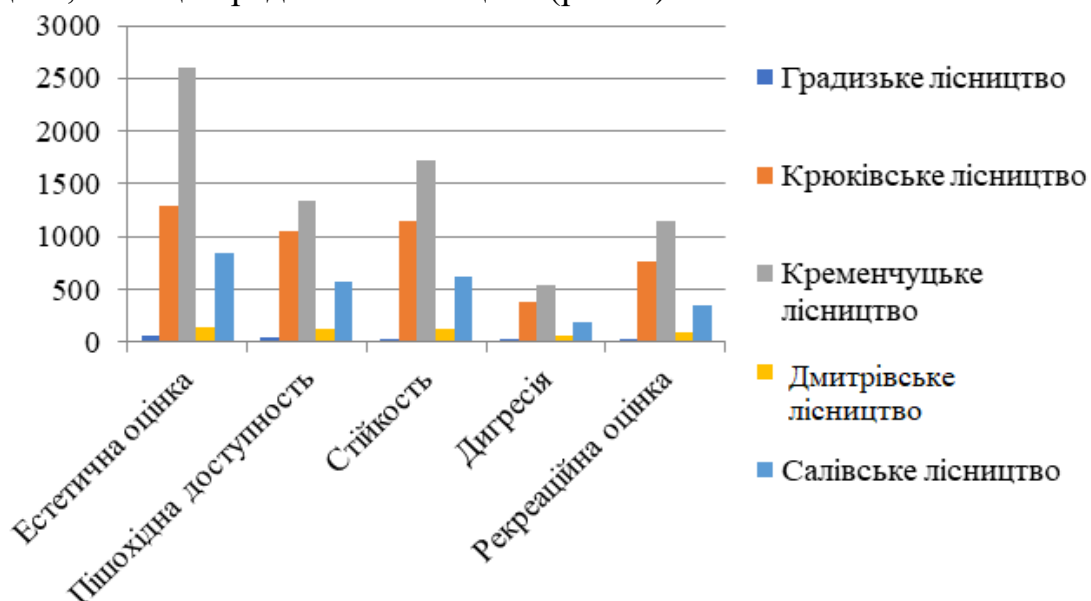

Рис. 2. Рекреаційний потенціал ДП “Кременчуцький лісгосп” за лісництвами

Висновки. Таким чином, серед лісництв ДП “Кременчуцький лісгосп” найбільшу суму балів за всіма критеріями займає Кременчуцьке лісництво. Це

свідчить про можливості подальшого розвитку рекреаційного потенціалу земель лісового фонду Кременчуцького району.

Використані джерела

1. Шаблій О.І. Рекреаційні ресурси як основа туристичного потенціалу. К.: Либідь. 2003. 368 с.
2. Економічна енциклопедія: у 3 т. [ред. С.В. Мочерний]. Видавничий центр “Академія”. 2002. 952 с.
3. Велика енциклопедія: в 53 т. [Електронний ресурс] [гол. ред. Б.А. Веденський]. Режим доступу: <http://www.encycl.yandex.ru>.
4. Мусієнко М.М., Серебряков В.В., Брайон О.В. Екологія. Охорона природи: Словник-довідник. К.: Т-во “Знання”. 2002. 550 с.

УДК 504.6(477.43/44)

Гальченко Н.П. – кандидатка біологічних наук, доцентка, студентка спеціальності 101 “Екологія” ступеня вищої освіти “Магістр” КЗВО “Вінницька академія безперервної освіти”.

Науковий керівник: **Мудрак О.В.** – доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри екології, природничих та математичних наук КЗВО “Вінницька академія безперервної освіти”.

ОСЕРЕДКИ БІОРІЗНОМАНІТТЯ ЯК СТРУКТУРНІ ЕЛЕМЕНТИ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ МІСТА КРЕМЕНЧУКА

У статті охарактеризовані об'єкти природно-заповідного фонду міста Кременчука, які являються осередками збереження біорізноманіття і входять до екомережі міста, як ключові території. На території міста розташовані 8 об'єктів природно-заповідного фонду: 1 об'єкт загальнодержавного і 7 місцевого значення із них 2 регіональних ландшафтних парків, 2 заказники, 1 парк пам'ятка садово-паркового мистецтва, 3 пам'ятки природи (комплексна, ботанічна, геологічна). Представлений аналіз раритетного біорізноманіття вказаних об'єктів.

Ключові слова: природно-заповідний фонд, екомережа, біорізноманіття, структурні елементи.

The article describes the objects of the nature reserve fund of the city of Kremenchuk, which are the centers preservation of biodiversity and are part of the ecological network of the city as key areas. On the territory of the city there are 8 objects of nature reserve fund: 1 object of national and 7 local significance, of which 2 regional landscape parks, 2 reserves, 1 park, a monument of landscape art, 3 monuments of nature (complex, botanical, geological). An analysis of the rare biodiversity of objects is presented.

Key words: nature reserve fund, ecological network, biodiversity, structural elements.

Постановка проблеми. У процесі впровадження принципів сталого розвитку особливої актуальності набуває питання узгодження ресурсних і природоохоронних цінностей регіону для збалансованого природокористування. Поряд з цим невиснажливе використання природних ресурсів неможливе без вивчення її постійних еталонів – заповідних об'єктів і територій. Зважаючи, що однією з найефективніших форм збереження цінних